

Muharrem Eren, *Zağnos Paşa*, (İlaveli Baskı), Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı Yayını, Balıkesir, 1994, 267 sahife.

Emekli bir öğretmen olan Muharrem Eren Bey, memleketi Balıkesir hakkında çalışmalar yapan nadir araştırmacılarıdır. Yazarın bu güne kadar yayınlanan eserleri arasında şunlar bulunmaktadır; Zağnos Paşa, Kocaavşar Köyü ve Avşarlar, Balıkesir’de Tarihi Kitabeler, Balıkesir il Müftüleri, Mutasarrıf Ömer Ali Bey.

Saydığımız eserler arasında ilk sırada bulunan *Zağnos Paşa* adlı eseri ilaveli olarak tekrar basılmıştır. Ancak ilk baskı ile bu baskı arasında nerede ise iki kat bir hacim farkı bulunmaktadır.

Eren’in eseri, Önsöz, Takdim, Takriz, Zağnos Paşa (manzume) ve Şükran Duygularından sonra, şu başlıklar altında toplanmaktadır.

Zağnos Paşa, (ss.17-80)

Zağnos Paşa’nın Mülkleri ve Eserleri, (ss.81-121)

Zağnos Paşa’nın Balıkesir’deki Eserleri, (ss.123-134)

Zağnos Paşa Camiinin Yeniden Yapılışı, (ss.135-168)

Balıkesir’de Zağnos Paşa Sevgisi, (ss.169-176)

Balıkesir’de “Zağnos Paşa” Konusunda Kültür Hizmeti Verenler, (ss.177-183)

Bibliyografya, (ss.187-189)

Fotoğraflarla Zağnos Paşa Aile Mezarlığı, (ss.191-267)

Zağnos Paşa, adını taşıyan ilk bölüm içindekiler kısmında, 6 başlık altında verilmiş olmasına rağmen, bunlar metin olarak tek başlık altında verilmektedir. Dolayısıyla biz de metni tercih ederek, bu bölümde şu konulara değinildiğini görmekteyiz. Zağnos Paşa’nın adı, kimliği, vefat yeri, devlet hizmetleri, II. Sultan Murad’a damat oluşu, İstanbul’un fethinde Zağnos Paşa’nın rolü, İstanbul’un fethinde ve fetihten sonra Zağnos Paşa, donanma komutanlığı, Mora valiliği, Zağnos Paşa’nın Balıkesir’le ilgisi, Zağnos Paşa’nın Türbesi, Zağnos Paşa ailesi, çocukları, torunları hakkında bilgi verilmektedir. Ancak burada dikkatimizi çeken bir hususu belirtmeden geçemeyeceğim. O da, Balıkesir tarihiyle ve özellikle Zağnos Paşa ile de alakalı yazılar yayınlanan Kaynak Dergisinin hemen hemen hiç kullanılmamış olmasıdır¹.

Zağnos Paşa’nın Mülkleri ve Eserleri, adını taşıyan ikinci bölümde ise, Balıkesir’deki eserleri olarak, cami, hamam, imarethane, çeşme, Trabzon’da köprü,

¹ Mesela Kaynak Dergisi 26 (ss.534-535), 27 (ss.548-550), 30 (624-627), 31 (700-703), (1935); 37 (ss.8-10); 72 (571-573), 73 (588-591) (1939) Zağnos Paşa’nın çeşitli yönlerinin anlatıldığı makaleler bulunmaktadır.

Edirne'de bekarhane, Kula'da suyolu ile mescid, Sofya'da hamam, Filibe'de camii olduğu belirtilmektedir. Mülkleri olarak ise, Balıkesir ve Manisa'daki mülkleri sayılmaktadır. Ayrıca yine bu bölümde, Zağnos Paşa'nın ve Zağnos Paşa ailesinin diğer vakıflarından da bahsedildiği gibi, mütevellî heyetleri yanında döneme ilişkin orjinal belge ve transkripsiyonları da verilmektedir.

Zağnos Paşa'nın Balıkesir'deki eserleri, bir önceki bölümde isimleri sayılan eserlerinden sadece Zağnos Paşa camii hakkında tafsilatlı bilgi bulunmaktadır.

Zağnos Paşa Camii'nin yeniden yapılması (1904), burada Zağnos Paşa Camii'nin ikinci banisi Ömer Ali Bey hakkında bilgi verildikten ve yaptığı çalışmalarından bahsettikten sonra, camiin iç ve dış unsurları hakkında bilgi verilmiştir. Yine bu bölümde Zağnos Paşa'nın Balıkesir'deki diğer eserleri Paşa Hamamı, imarethane, mektep, bedesten, çeşme, kuyular ve kaplıca hakkında da bilgi bulunmaktadır. Ancak kanaatimizce bu bölüm önceki bölümle birlikte ele alınıp, kendi içinde bir tasnif yapılsaydı daha iyi olurdu.

Balıkesir'de Zağnos Paşa sevgisi, Balıkesirlilerin Zağnos Paşa'ya olan sevgi ve saygılarının, O'nun adını yaşatmak için adının verildiği kuruluşlar ile Zağnos Paşa Camiini Koruma ve Güzelleştirme Derneği ile Zağnos Kültür ve Eğitim Vakfı hakkında da bilgi verilmektedir.

Balıkesir'de Zağnos Paşa konusunda kültür hizmeti verenler kısmında ise Muharrem Haşbi Efendi, Hattat İsmail Hakkı Erën, Aydın Ayhan, İmran Bulut, İbrahim Cumalı, Turhan Nalbantoğlu, Hikmet Adın gibi Balıkesir'e hizmet etmiş ve hala etmekte olanlara değinilmektedir.

Yazar bu kısımdan sonra Sonsöz, kitaplarının listesi ile kullandığı kaynaklar ve kaynak kişileri vermektedir.

Ancak kitabın son bölümü olarak, Fotoğraflarla Zağnos Paşa Aile Mezarlığı ele alınmıştır. Burada bulunan 58 kitabe teker teker okunup açıklanmak suretiyle hazire ortaya konulmuştur. Yazarın birkaç söz başlıklı yazısından da anlaşılacağı gibi, bu ek bir çalışmadır. Fakat Zağnos Paşa kitabının içinde yer alması fikrimizce bütünlük teşkil etmesi açısından olumlu bir yaklaşımdır.

Sonuç olarak, böyle hacimli bir eseri, amatör bir ruhla ele alan Eren, Balıkesir tarihi çalışmaları açısından önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Yalnız çalışmadaki teknik hatalar da gözden kaçmamaktadır. Zağnos Paşa'nın hayatı, eserleri, haziresi, adından da anlaşılacağı gibi, yorucu ve sabır dolu bir çalışmanın ürünüdür. Hele bir de yazarın yaşının bir hayli ilerlemiş olduğu göz önüne alınırsa eserin kıymeti daha da artmaktadır. Tabiki eserin kıymetlenmesine katkı yapan önemli bir husus da yazarın eski yazıyı çok iyi bilmesi, gayreti ve bazı kurumların desteğidir. Yazarın çalışmalarının devam etmesi en büyük temennimiz olmakla birlikte, bu çalışmanın genç araştırmacılara örnek olması dileğiyle mahalli tarih ve Balıkesir yöresi ile Zağnos Paşa hakkında araştırma yapanlara tavsiye ederiz.